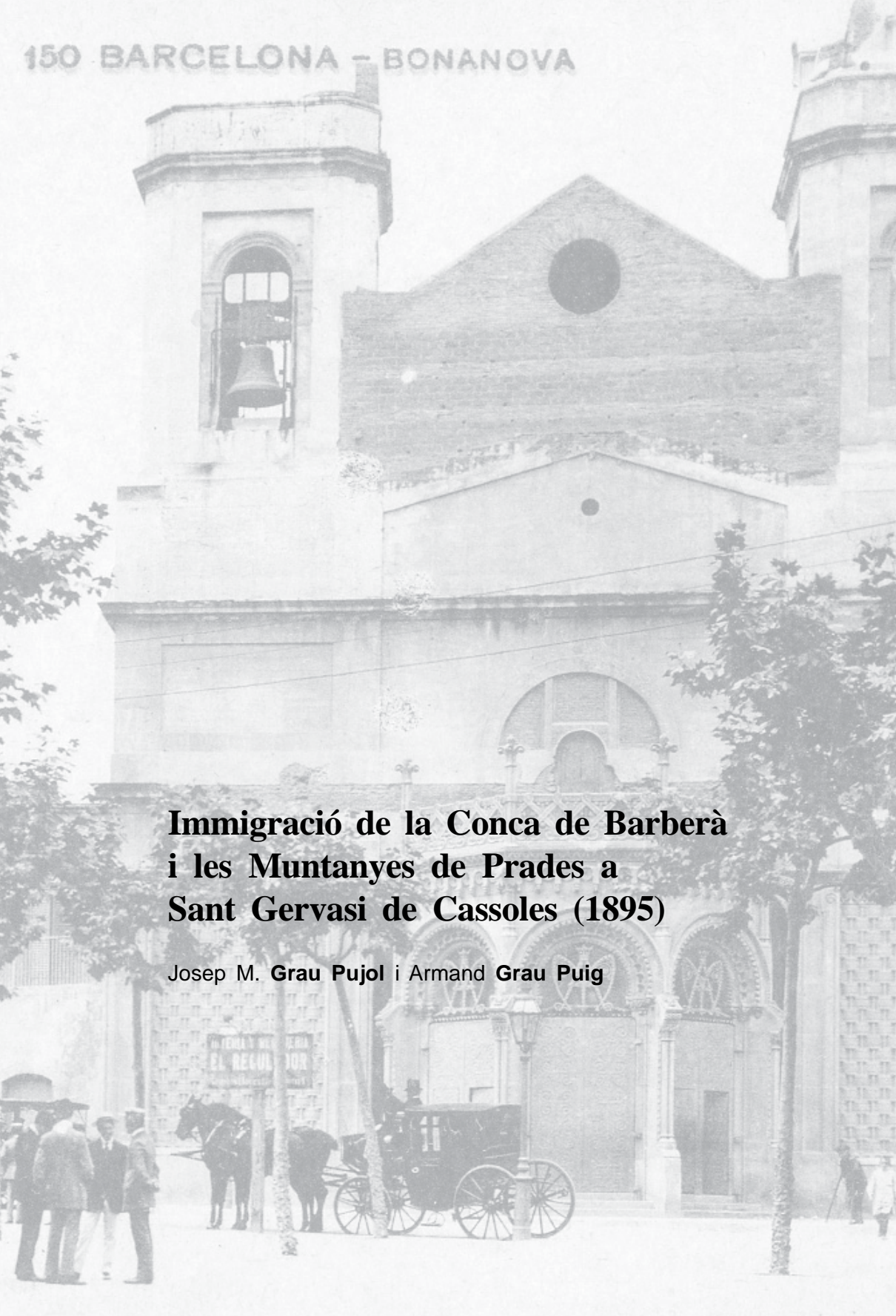

150 BARCELONA - BONANOVA

**Immigració de la Conca de Barberà
i les Muntanyes de Prades a
Sant Gervasi de Cassoles (1895)**

Josep M. Grau Pujol i Armand Grau Puig

Immigració de la Conca de Barberà i les Muntanyes de Prades a Sant Gervasi de Cassoles (1895)

Josep M. **Grau Pujol** i Armand **Grau Puig**

ceconcabarbera@gmail.com

Resum: Estudi de les migracions de les comarques de la Conca de Barberà i les Muntanyes de Prades a la vila de Sant Gervasi de Cassoles el 1895, quan aquesta encara era independent del municipi de Barcelona. Hom es detura en la seva procedència geogràfica, la cronologia d'arribada i l'estructura professional.

Paraules clau: migracions rurals, segle XIX, Conca de Barberà, Muntanyes de Prades i Barcelona.

Introducció

Els historiadors i geògrafs que han tractat el segle XIX a la Conca de Barberà i les Muntanyes de Prades, coincideixen en destacar l'impacte de la crisi de la fil·loxera en aquests territoris i els seus efectes negatius sobre la població, especialment a causa del moviment migratori. La nostra intenció és avaluar l'èxode a les ciutats a través del padró d'habitants de Sant Gervasi de Cassoles de 1895. La premsa de la Conca de Barberà d'inici del segle XX, sovint es fa ressò de notícies dels emigrants a Barcelona, de matrimonis, naixements o defuncions, alguns joves hi anaven per estudiar a la universitat, com és el cas dels montblanquins Joan Poblet Teixidó (1877-1918) o Rafael Folch Andreu (1881-1960), però la majoria ho feia per motius laborals, en són bons exemples Antoni Palau Dulcet (1867-1954), Josep Porter Rovira (1901-1999) o Josep M. Poblet Guarro (1897-1980), precisament dels dos darrers disposem de les seves memòries. Poblet detalla les vicissituds del periple migratori, com que el seu pare tenia una confiteria a Montblanc, va aprofitar el contacte dels viatjans per a col·locarlo d'aprenent en una drogueria barcelonina del carrer Sant Pau, on dormia en una habitació de l'entresòl, sense finestres a l'exterior, en

companyia de quatre companys més vinguts d'arreu, (de Santa Coloma de Queralt, la Pobla de Montornès, Arenys i Tossa de Mar), «tancat en una gàbia ficada enmig de productes químics i amb olors de no gaire bon respirar...que car que pagàvem el desitg de viure a Barcelona». Cada setmana la seva mare li enviava menjar i un farcell de roba neta. El mateix escriptor explica que es relacionava amb parents i altres convilatans instal·lats a la ciutat.¹

Segons el recull de censos de la Conca estricta confeccionat per Josep Iglésies, entre 1860-1897 aquesta va perdre un 6,7% de la seva població i entre 1887-1897, la minva arribà al 9%. El màxim demogràfic s'assoliria el 1887 amb més de vint-i-tres mil habitants, quan Montblanc en tindria 5.964, l'Espluga de Francolí 3.964, Sarral 2.389, Vimbodí 1.916 i a la Baix Segarra, Santa Coloma de Queralt, assoliria la xifra de 2.738 hab. si bé aquesta vila en anys posteriors continuaria augmentant el seu contingent, en un impuls contrari als pobles de la Conca. Gràcies a les anotacions del padró d'habitants de Montblanc de 1889, sabem que en aquella data hi havia 115 absents o emigrants, dels quals un 37,39% residien en alguna de les tres ciutats del Camp de Tarragona, un 34,78% a Barcelona capital i un 6,9% a Cuba.²

Una de les investigacions pendents a la Conca és la d'avaluar la immigració a Amèrica durant els segles XIX-XX, que en algunes poblacions fou destacada. El 1920 a Sarral dels 75 propietaris de cases i patis urbans que residien fora, un 65% habitaven a Barcelona i un 10% a Amèrica (Cuba i Argentina).³ Una altra destinació escollida pels sarralencs fou El Salvador. Deu anys abans a l'Havana, una trentena d'emigrants de Rocafort de Queralt formaren una entitat per a fomentar l'obra pública local, com les clavegueres, portada d'aigüa potable i instal·lació de la llum elèctrica.⁴

En un buidatge dels expedients matrimonials d'Igualada entre 1831-1840, Enriqueta Camps va identificar a 23 immigrants nats a la Conca de Barberà, dels quals onze eren treballadors tèxtils, dos fabricants, un artesà, vuit pagesos i un comerciant, en la dècada següent (1851-1860), documenta a 26 homes de la referida comarca, onze en el ram tèxtil i altres onze en l'agricultura, essent la segona comarca que aporta més nousvinguts, després de l'Anoia.⁵

A Manresa el 1910 hi residien 74 conquencs, d'ells un 54% eren del sexe femení i un 46% del masculí, per ordre de poblacions, n'hi

havia 39 de Montblanc, setze de Santa Coloma de Queralt, cinc de l'Espluga de Francolí, dos de Rocafort i la resta eren de llocs amb un sol emigrant.⁶

El 1871 a Terrassa hi havia set persones originàries de la Conca i la Baixa Segarra, dues de Sarral, dues d'Aguiló i amb un únic membre, les Piles, Santa Coloma i Sant Magí.⁷ 23 anys més tard (1894), a la mateixa ciutat del Vallès, els conquencs migrants ja s'havien duplicat en número, concretament eren setze, on sobresortia la vila comtal de Santa Coloma, amb sis.⁸

El 1900 a Mataró es censaven 28 naturals de la Conca administrativa, vuit de Montblanc i una xifra idèntica a Blancafort, cinc de Santa Coloma, tres de l'Espluga, dos de Vimbodí, un de Biure i un de Vallverd.⁹

A Vilanova i la Geltrú, el 1873 es documenta la residència de 47 originaris de la Conca, en especial de l'Espluga, Montblanc i Santa Perpètua, si bé el 1910 la xifra havia baixat a 29, procedien sobretot de Montblanc, Solivella, Vimbodí, Pira i l'Espluga.¹⁰

El 1900 a la vila de Gràcia, Enriqueta Camps hi registra 5.544 immigrants, d'aquests, vint són de la Conca de Barberà, un nombre proper al de les Garrigues (18), la Segarra (20) i el Priorat (24). La demògrafa considera que la pràctica de l'herència indivisible a Catalunya fou una forma de multiplicació del nombre de llars subjectes a un procés de proletarització irreversible.¹¹

El 1885 a Hostafrancs s'hi localitzen a una dotzena de conquencs, vuit de Sarral, dos de Rocafort, un de Montblanc i un altre de Vimbodí.¹²

Geografia de la immigració

Sant Gervasi de Cassoles el 1895 era un municipi independent de 9.303 habitants, dels quals n'hi havia 52 nascuts a la Conca de Barberà (0,55%), d'ells un 67,3% eren de la Conca vitivinícola i un 32,7% de la Baixa Segarra cerealística, en la primera àrea, la capital i els agregats guanyen en nombre (46,9%), el segon lloc l'ocupa Sarral (22,2%), segueixen Blancafort i Vilaverd, finalment a la plataforma segarrena destaquen Santa Coloma i Pontils.

Naturalesa dels immigrants conquencs a Sant Gervasi (1895)

La Conca de Barberà (52)

Conca Estricta (35)

- Blancafort: 4
- L'Espluga de Francolí: 2
- Montblanc: 12
- Lilla: 1
- Pira: 1
- Rocafort de Queralt: 3
- Sarral: 8
- Vilaverd: 3
- Vimbodí: 1
- La Baixa Segarra (17)*
- Biure: 2
- Conesa: 1
- Gualmons: 1
- Passanant: 1
- Pontils: 4
- Santa Coloma de Queralt: 6
- Savellà del Comtat: 1
- Vallfogona de Riucorb: 1
- Total: 52 (17 homes i 35 dones)

Segons dades aportades pel reusenc Josep Iglésies Fort, el 1897 les Muntanyes de Prades reunien a 5.926 habitants i respecte 37 anys enrera (1860), havien perdut 1.775 individus, que representaven gairebé una quarta part (23%) del total, a un ritme de disminució de 47,9 hab./any. Un exemple del volum del moviment migratori el dona el padró de Valls de 1880, on s'hi comptabilitzen a 84 pradencs, la majoria de la Riba (43), Mont-ral (25) i Capafonts (9).¹³

El 1871 a Terrassa hi documentem cinc pradencs, quatre de la Riba i un de Capafonts. Posteriorment, 23 anys més tard (1894), a deu ribetans. El 1895 a Sant Gervasi, el contingent pradenc és menor que a Valls el 1880, amb només 36 immigrants, d'aquests, un 55,5% són dones i un 45,5% homes. Per nuclis sobresurt Capafonts, amb disset immigrants, gairebé la meitat del flux global (48,57%), aquest poble entre 1860-1897, passà de 532 hab. a 432, és a dir en va perdre un centenar, xifra que equival al 18,8% del seu cens. De la resta de poblacions, les tres que superaven els mil residents, agrupaven al 45,7% dels que decideixen marxar a la vila barcelonina, amb la Riba, Prades i Mont-ral al capdavant.

Naturalesa dels immigrants pradencs a Sant Gervasi (1895)

-Capafonts: 17

-Mont-ral: 2

-Prades: 6

-La Riba: 9

-Vallclara: 2

Total: 36 (16 homes i 20 dones).

El padró de la Riba de 1923 deix constància de quinze absents del poble que treballaven a Barcelona, entre els seus oficis hi ha sis cuiners, un cambrer, un serraller, un comerciant, un pagès i una minyona.¹⁴ Precisament aquest enclau industrial, entre 1877-1897, va perdre 805 habitants, gairebé la meitat de la població, quan de 1.567 hab. davallà a 762 empadronats.

Edifici de l'ajuntament de l'antic municipi de Sant Gervasi de Cassolès, abans de ser annexionat a la ciutat de Barcelona (Arxiu del Districte de Sarrià-Sant Gervasi).

Cronologia de la immigració

La dependència de l'economia conquesca i pradenca de l'agricultura era important i qualsevol alteració en les collites, sigui per dificultats metereològiques, malures o baixada de preus, perjudicava el manteniment de la família, tant dels petits propietaris, com dels jornalers i de retruc als altres sectors. La premsa diària sovint es fa ressò de problemes agrícoles, així el 1884 llegim a les pàgines d'*El Sufragio*, de Tarragona:

«Hemos recibido fidedignas noticias de la cosecha vinícola en la Conca de Barberá, que nos confirman la de que en algunos términos, quedará en las cepas una buena cantidad de uva sin recoger, a causa de faltar la sazón. De Santa Coloma de Queralt nos informan que todavía no se ha dado principio a la vendimia, con motivo de hallarse en agraz todo el fruto. Durante el presente otoño las plantas han recibido ya tres heladas, por lo que los labradores juzgan que la uva servirá únicamente para la elaboración de vinagre. En el mismo lugar de Santa Coloma, se ha presentado en los avellanos una enfermedad que origina la caída del fruto al formarse la pepa. Lo raro del caso consiste en el rápido incremento que aquella ha formado, hasta el extremo que todos los propietarios se disponen a arrancar los plantíos»

(5 de novembre de 1884). A la *Veu de la Comarca de Valls*, el 1885 s'hi escriu: «La gelada que dias passats caigué en la Conca de Barberà, causà perjudicis de consideració als vinyets» (24 de maig) i «s'assegura que abans d'ahir caigué una pedregada en la Conca de Barberà, causant perjudicis de consideració als vinyets d'aquella important comarca» (20 de setembre). Més endavant, el *Diario de Tarragona* descriu les conseqüències d'una altra baixada de temperatures:

«Hacia la comarca de Montblanch y Conca de Barbará, la helada ha causado daños de consideración. En Blancafort, Solivella y hasta en los mismos términos de Montblanch, Pira, Forés, Sarreal, Barbará y otros, puede considerarse destruida la cosecha en dos terceras partes, de modo que los propietarios y labradores están de luto y tienen en perspectiva, terrible porvenir durante el año de 1887. Creemos que el gobierno debe preocuparse de esos pueblos que no

cuentan con otro producto ni otra cosecha que la del vino, y creemos que debe acordarse que los Ayuntamientos instruyan los oportunos expedientes para conseguir la condonación de los tributos» (26 d'abril).

La decisió d'emigrar, en la major part dels casos es pren en el darrer quinqueni de la confecció del padró (1891-95), a la Conca representa un 40,3% del total i a les Muntanyes de Prades, un 38,8%, a la primera comarca la segona etapa amb més nombre són els anys 1881-90 i la tercera els anys 1866-75, amb un 21,1%, per contra, el segon moment per marxar dels pradencs la situem després de la tercera guerra carlina (1876-1880), amb un 22,2%, és a dir la batzacada de la crisi fil·loxèrica afecta arreu, però el massís muntanyenc patirà més el conflicte dinàstic que la Conca. En un estudi de la migració a Tarragona el 1875 ja constatarem aquet fet, quan dels 133 pradencs habitants a la capital provincial, un 66,9% s'hi havia desplaçat durant els anys 1872-75, l'altre interval d'arribada fou durant la segona meitat de la centúria (1850-67), amb un destacat 18,79%.¹⁵

Cronologia d'arribada dels immigrants conquencs i pradencs a Sant Gervasi de Cassoles segons el padró de 1895

<i>Anys</i>	<i>Conquencs</i>	<i>Pradencs</i>
-Any 1855:	-	2
-1856-1860:	1	-
-1861-1865:	3	-
-1866-1875:	10	1
-1876-1880:	2	8
-1881-1885:	6	2
-1886-1890:	5	1
-1891-1895:	21	14
-1896-1898:	-	1
-NC:	3	6
Total:	52	36

Sobre l'edat dels immigrants, un 59,6% dels conquencs tenen menys de 35 anys i en aquesta franja els pradencs són exactament el 50%, a la primera àrea un 7,6% són menors de quinze anys i a la segona, una xifra superior, un 13,8%, diferència explicable a causa que els

muntanyencs emigraren amb família formada en un percentatge major. Els desplaçats a Sant Gervasi originaris de la Conca majors de 41 anys, són una quarta part (25%) i els del massís, un índex lleugerament més baix (22,2%). Cal tenir en compte que l'any d'arribada a la vila estudiada no correspon amb l'any de marxa del lloc de naixement, tal com es demostra en els itineraris que marquen els infantaments dels fills, és a dir, cal considerar l'edat de partença dels pobles d'origen fou en realitat encara més jove.

Edat dels immigrants conquencs i pradencs en arribar a Sant Gervasi de Cassoles segons el padró de 1895

<i>Edat</i>	<i>Im. conquencs</i>	<i>Im. pradencs</i>
0-5:	-	2
6-10:	1	1
11-15:	3	2
16-20:	6	3
21-25:	11	4
26-30:	5	5
31-35:	5	1
36-40:	5	4
41-45:	3	3
46-50:	2	1
51-55:	5	3
+55:	3	1
NC:	3	5
Total	52	36

Abreviatures: Im: Immigrants, NC: Ho hi consta.

A Sabadell, en el darrer quart del segle XIX, la proporció de migrants sols i independents és minoritària, especialment en el cas de les dones. La propensió a emigrar és més alta en els casats que entre els cèlibes alliberats, així la família nuclear composta de tres o quatre membres, era la unitat amb un major grau de mobilitat. Segons Camps, la decisió d'emigrar es realitzava en el moment de formar-se la família, quan els costos d'integració eren menors.¹⁶

A la Conca passa el mateix, hi ha pocs immigrants solitaris, només les minyones, que conviuen amb els amos o les monges, que ho fan amb la seva comunitat religiosa. Una de les causes de les migracions

entre ciutats era el caràcter fluctuant de la demandada del treball industrial. La família mantenia la capacitat d'estalvi durant els anys que seguien al casament, fins l'edat de 35 anys del cap de casa, la perdien quan els fills eren petits, la tornaven a recuperar quan aquests entraven a treballar i s'esvaïa de nou en jubilar-se.¹⁷

Una prova de les adversitats és que alguns immigrants tenen a casa seva a rellogats per a complementar els ingressos o a la inversa, sense habitatge propi han de viure en aquest règim.

Sobre la procedència dels marits de les immigrants conquenques hi ha una paritat entre els nats a la demarcació d'origen i la de destinació, amb només dos matrimonis que marxen junts (un de Santa Coloma de Queralt i un de Pontils), la tercera província present és la de Lleida.

Naturalesa dels marits de les immigrants conquenques a Sant Gervasi (1895)

<i>Barcelona</i>	(7)
-Abrera:	1
-Cabanyes:	1
-El Pla del Penedès:	1
-Vallirana:	1
-Vallfornosa:	1
-Vic:	1
-Vilanova i la Geltrú:	1
<i>Tarragona</i>	(7)
-Pontils:	1
-Santa Coloma de Queralt:	1
-Riudoms:	1
-Santes Creus:	1
-Tarragona:	2
-Móra d'Ebre:	1
<i>Lleida</i>	(5)
-Agramunt:	1
-L'Espluga Calba:	1
-La Guàrdia:	1
-Ponts:	1
-Sant Llorenç de Montgai:	1
Total:	19

A diferència de l'estadística anterior, els homes de la Conca casats ho estan en la seva majoria amb parelles nascudes a la mateixa demarcació provincial, quatre són de Lleida i només tres de Barcelona, on hi trobem tant oficis especialitzats que exigeixen itinerància (un metge de Blancafort i un farmacèutic de Montblanc), com d'altres sense (jornalers o peons), que també tenen mobilitat per cercar treball, sense oblidar els comerciants i artesans.

Naturalesa de les mullers dels immigrants conquencs a Sant Gervasi (1895)

<i>Barcelona</i>	(3)
-Barcelona:	1
-Gràcia:	1
-Sant Andreu de la Barca:	1
<i>Tarragona</i>	(6)
-Capafonts:	1
-Pontils:	1
-Santa Coloma de Queralt:	1
-La Sènia:	1
-Tarragona:	2
<i>Lleida</i>	(4)
-Bellver de Cerdanya:	1
-Cervera:	1
-Lleida:	1
-Vallbona de les Monges:	1
Total:	13

Les dones pradenques, per casar-se escollien preferentment homes del mateix massís (75%), només dues ho fan fora (25%), una amb un jornaler sarraenc i una altra amb un ebenista gracienc. En el cas de les vídues desconeixem les dades de la seva anterior parella.

Naturalesa dels marits de les immigrants pradenques a Sant Gervasi (1895)

<i>Barcelona</i>	(1)
-Gràcia:	1
<i>Tarragona</i>	(7)
-Capafonts:	5

-Prades:	1
-Sarral:	1
Total:	8

La preferència dels homes de la muntanya per aconseguir cònjuge es idèntica als membres del sexe oposat, amb uns percentatges coincidents, tres quartes parts de la mateixa àrea (un de la Riba i un de Vallclara) i la resta de les viles de destinació.

Naturalesa de les mullers dels immigrants pradencs a Sant Gervasi (1895)

<i>Barcelona</i>	(2)
-Gràcia:	1
-Sant Gervasi:	1
<i>Tarragona</i>	(6)
-Capafonts:	5
-Prades:	1
Total:	8

La naixença dels fills ens mostra la itinerància dels pares, tot i que un bon nombre havien nascut a Sant Gervasi, (43,7%), un considerable 40,6% ho havien fet a la resta dels actuals barris de Barcelona i ciutats de la seva àrea d'influència, circumstància que indica que els pares hi havien residit. Els fills nats a la demarcació de Barcelona representen un 84,4% i a la de Tarragona, només un 15,6%. Segons Enriqueta Camps, el moviment migratori per diverses ciutats abans de trobar un treball fix, suggereix que els costos dels desplaçaments cercant ocupacions alternatives, havien d'absorbir la capacitat d'estalvi. En cas de desocupació, a partir de més de vint dies d'atur, conduïa a una pobresa estructural, la mobilitat geogràfica seria l'estratègia seguida per les famílies.¹⁸

Naixement dels fills dels immigrants conquencs residents a Sant Gervasi (1895)

<i>Barcelona</i>	(27)
-Barcelona:	4
-Gràcia:	6
-Horta:	1
-Martorell:	1

-Sant Gervasi:	14
-Vilanova i la Geltrú:	1
<i>Tarragona</i>	(5)
-Constantí:	1
-Perafort:	1
-Santa Coloma de Queralt:	1
-Tarragona:	2
Total:	32

Atenent que moltes famílies pradenques marxaven ja formades, més de la meitat dels fills naixien en la demarcació tarragonina (53%), sigui a la comarca muntanyenca o en alguna ciutat de la plana camptarragonina (Reus i Valls), la resta (47%) ho feia a la província barcelonina.

Naixement dels fills dels immigrants pradencs residents a Sant Gervasi (1895)

<i>Barcelona (7)</i>	
-Barcelona:	1
-Gràcia:	1
-Els Monjos:	1
-Sant Gervasi:	4
<i>Tarragona (8)</i>	
-Capafonts:	4
-Mont-ral:	1
-Prades:	1
-Reus:	1
-Valls:	1
Total:	15

L'estructura professional dels immigrants

Més de la meitat dels immigrants conquencs que s'incorporen en el mercat laboral de Sant Gervasi (61%), ho faran en el sector terciari, on hi trobem a professionals de la sanitat, com un metge de Blancafort, un farmacèutic de Montblanc i a una monja de l'Espluga de Francolí, de nom Rosa Bou Llorens, precisament sabem que un germà seu, Ramon, de jove va anar a treballar de mosso a Sant Gervasi, a la casa de Josep Gil, si bé abans havia passat per la casa d'un herbolari de la Rambla de Barcelona i més endavant entraria a la fàbrica

d'estampats de Ricart i Cia, a Sant Martí de Provençals.¹⁹ En el padró també hi ha a persones vinculades amb el comerç, com un confiter de Lilla (Pere Soler Ventosa), casat a Tarragona,²⁰ un forner de Passanant, un carboner de Sarral (suposem revenedor) i un taverner de Vimbodí. La premsa comarcal ens aporta la notícia de l'obertura de botigues per part de conques a Barcelona, així al setmanari *La Conca de Barberà*, del maig de 1904, s'inserten anuncis de l'establiment «La Conca», al carrer de la Cera, número 39, dedicat a la venda de llegums, cereals, oli i patates. Un altre grup que sobresurt és el servei domèstic, amb sis minyones (de Blancafort, Pira, Sarral, Guialmons, Pontils i Santa Coloma de Queralt), per acabar esmentar a un propietari solter de Montblanc (Ramon Òdena Badia). El sector secundari agrupa a una tercera part dels immigrants (34,7%), bàsicament jornalers, (de Blancafort, l'Espluga, Montblanc, Sarral i Santa Coloma), a més d'un peó espluguï, un serraller colomí i una teixidora savallana. El sector primari és el menys present (4,3%), amb només un pagès de Pontils.

Estructura professional dels immigrants conques a Sant Gervasi (1895)

<i>Sector Primari</i>	(1)
-Pagès:	1
<i>Sector Secundari</i>	(8)
-Jornaler:	5
-Peó:	1
-Serraller:	1
-Teixidora:	1
<i>Sector Terciari</i>	(14)
<i>Sanitat</i>	
-Metge:	1
-Farmacèutic:	1
<i>Comerç</i>	
-Comerciant:	1
-Carboner:	1
-Forner:	1
-Taverner:	1
<i>Servei domèstic</i>	
-Minyona:	6

Classes passives

-Propietari:	1
-Religiosa:	1
Total: 23	

L'ocupació dels pradencs a Sant Gervasi es centra bàsicament en el sector secundari (55,6%), sense qualificació, on hi ha quatre jornalers (de Capafonts, Mont-ral, Prades i Vallclara) i un peó (de la Riba), a parts igual segueixen els dos pagesos de Capafonts (22,2%) i en el darrer sector una religiosa de Prades i un forner de Capafonts (22,2%).

Estructura professional dels immigrants pradencs a Sant Gervasi (1895)

<i>Sector Primari</i>	(2)
-Pagès:	2
<i>Sector Secundari</i>	(5)
-Jornaler:	4
-Peó:	1
<i>Sector Terciari</i>	(2)
-Forner:	1
-Religiosa:	1
Total:	9

Gràcies a les professions dels consorts de les immigrants, podem constatar la seva categoria social, una meitat contrauen matrimoni amb homes del sector secundari, on sobresurten els jornalers (del Camp de Tarragona, l'Alt Penedès, la Noguera i el Vallès), menestrals, (un esparter de Tarragona, un paleta de Móra d'Ebre i un serraller de Santa Coloma de Queralt), segueix el sector serveis, amb tres esposos dedicats al comerç (de les Garrigues, el Garraf i Osona), un forner (de la Noguera), un carreter i un empleat, els darrers urgellencs. Els pagesos són minoritaris, (16,6%).

Estructura professional dels esposos de les immigrants conquenques a Sant Gervasi (1895)

<i>Sector Primari</i>	(3)
-Pagès:	3
<i>Sector Secundari</i>	(9)
-Esparter:	1

-Jornaler:	6
-Paleta:	1
-Serraller:	1
<i>Sector Terciari</i>	(6)
-Empleat:	1
-Comerciant/botiguer:	3
-Forner:	1
-Carreter:	1
Total:	18

Els marits de les pradenques emigrades a Sant Gervasi, principalment feinegen en el sector productiu (66,7%), sobretot jornalers (de Capafonts, Prades i Sarral), menys un que és ebenista (de Gràcia), l'altre sector que apareix és el primari (33,3%), amb dos camperols de Capafonts.

Estructura professional dels esposos de les immigrants pradenques a Sant Gervasi (1895)

<i>Sector Primari</i>	(2)
-Pagès:	2
<i>Sector Secundari</i>	(4)
-Ebenista:	1
-Jornaler:	3
Total:	6

Considerant que molts dels immigrants havien arribat a Sant Gervasi en el darrer quinquenni, els seus fills sovint encara eren petits, a més quan es tracta de filles no hi figura l'ocupació, per la qual cosa la mostra sobre les professions és reduïda, tot i això és significativa de la manca de mobilitat social, els que s'integren en el món laboral ho fan en el sector secundari, on hi dominen els jornalers, la majoria amb pares de la mateixa activitat, també hi ha dos paletes i dos pintors, feines vinculades amb la construcció. Trenca aquesta tendència un fill casat que es dedica al comerç, que conviu amb la mare montblanquina.

Estructura professional dels fills dels immigrants conquencs residents a Sant Gervasi (1895)

<i>Sector Secundari</i>	(9)
-Jornaler:	5
-Paleta:	2

-Pintor:	2
<i>Sector Terciari</i>	(1)
-Comerç:	1
Total:	10

Els anys més proclius per a emigrar des dels dos territoris estudiats es troben sobretot durant la crisi de la fil·loxera, però en el cas de les Muntanyes de Prades, el segon període és després de la Tercera Guerra Carlina. En la majoria dels casos es tracta de població jove, de menys de 35 anys, que marxa amb família, no pas de forma individual. Respecte l'ocupació dels nouvinguts a Sant Gervasi, la majoria dels conquencs es dediquen al sector terciari, els pradencs en canvi, al sector secundari. Esperem que en un futur apareguin noves investigacions sobre la història de Sant Gervasi que ens permetin contextualitzar més els seus moviments migratoris.²¹

Notes:

- 1.- *Memòries d'un rodamón*, Barcelona, 1976, p. 63-76. De Palau i Dulcet hi ha les «*Memòries d'un llibreter català*», Barcelona, 1935, publicades també en castellà el mateix any i ciutat. Per conèixer la trajectòria de Joan Poblet us remetem a la monografia de Xavier Ferré Trill, *Joan Poblet Teixidó: la qüestió agrària com a qüestió nacional*, Valls, 2007 i per la del Rafael Folch, Josep M. Porta, «Un recorregut per la vida del Doctor Rafael Folch i Andreu, montblanquí i catedràtic d'Història de la Farmàcia», *Sanitat i Vida (I)*, Montblanc, 2009, p. 57-96.
- 2.- Gabriel Serra Cendrós, *La Conca de Barberà a finals del segle XIX: Montblanc (1880-1893)*, Tesi de Llicenciatura presentada a Tarragona el 1987 (UB), vol. I, p. 118. Hem consultat una còpia dispostada per l'autor a la biblioteca auxiliar de l'ACCB.
- 3.- Josep M. Grau Pujol, «Pautes de recerca per a l'estudi de l'emigració. Sarral (ss. XIX-XX)», *Recull de Treballs* (Sarral), 2 (1999), p. 121-133.
- 4.- Andreu Mayayo Artal, *La Conca de Barberà (1890-1939), De la crisi agrària a la Guerra Civil*, Montblanc, 1986, p. 33. Posteriorment disposem de l'article de Valentí Gual, «L'Agrupació benèfica pro-Rocafort de Cuba», *Font de Baix* (Rocafort de Queralt), 4 (1994), p. 60-62. La Guerra de Cuba afavorí que alguns dels soldats romanguessin a l'illa després de la independència, com per exemple el montblanquí Josep Conangla i Fontanilles, que en va escriure una crònica: *Memorias de mi juventud en Cuba: un soldado del ejército español en la guerra separatista: 1895-1898*, Barcelona, 1998.

- 5.- Enriqueta Camps Cura, *La formación del mercado de trabajo industrial en la Cataluña del siglo XIX*, Madrid, 1995, p. 77-78.
- 6.- Marta González Ezquerdo, «Emigració de la Conca de Barberà a Manresa després de la fil·loxera (1910)», *Podall* (Montblanc), 4 (2015), p. 28-37.
- 7.- Josep M. Grau-Armand Grau, «Immigració del Sud de Catalunya a la ciutat de Terrassa (1871)», *Estudis de Constantí* (Constantí), 34 (2018), p. 95-113.
- 8.- Josep M. Grau-Armand Grau, «Migració de la província de Tarragona al Vallès Occidental (Terrassa, 1894)», *Podall* (Montblanc), 8 (2019), p. 776-797.
- 9.- Antoni Hernández Travé, «Emigració de la Conca de Barberà a la ciutat de Mataró a començament del segle XX», *Podall* (Montblanc), 5 (2016), p. 125-140.
- 10.- Josep M. Grau Pujol, «Mobilitat entre la Conca de Barberà i el Garraf (Vilanova i la Geltrú, segles XIX i XX)», *Aplec de Treballs* (Montblanc), 33 (2015), p. 121-141.
- 11.- *La formación del mercado de trabajo industrial en la Cataluña del siglo XIX*, Madrid, 1995, p. 279 i 186.
- 12.- J. M. Grau Pujol, «Immigració del Camp de Tarragona i la Conca de Barberà a Hostafrancs el 1885», *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs* (Alcover), 122, (2015), p. 13-22.
- 13.- Vegeu el nostre treball, «Migracions internes de l'Alt Camp en el segle XIX: d'Alcover a Valls (II) i les Muntanyes de Prades», *Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs* (Alcover), 123 (2016), p. 13-41.
- 14.- Josep M. Grau-Roser Puig, *Emigrar per viure. El moviment migratori de les Muntanyes de Prades al Camp de Tarragona en la primera meitat del segle XX*, Montblanc, 2007, p. 102-104.
- 15.- «Impacte de la Tercera Guerra Carlina a les Muntanyes de Prades i el moviment migratori a la ciutat de Tarragona», *V Jornades sobre el Bosc de Poblet i les Muntanyes de Prades* (en premsa).
- 16.- Enriqueta Camps Cura, *La formación del mercado*, p. 102-109.
- 17.- Enriqueta Camps, *La formación del mercado*, p. 173, 235 i 239.
- 18.- Enriqueta Camps, *La formación del mercado*, p. 186-87.
- 19.- Sobre aquesta religiosa i la seva família us remetem als estudis de Jordi M. Bou Simó, *Espluguins exemplars*, Valls, 2008 i de Gener Gonzalvo Bou, «Ramon Bou Llorens. Un catalanista de l'Espluga de Francolí (1851-1924)», *Aplec de Treballs* (Montblanc), 20 (2002), p. 173-194.
- 20.- Precisament d'aquest personatge disposem d'una petita nota biogràfica, realitzada pel tarragoní Francesc Escatllar Torrent, «Pere Soler Ventosa, un lillenc a Tarragona», *Espitllera* (Montblanc), 102 (1996), p. 35-36.
- 21.- Sobre l'urbanisme de Sant Gervasi vegeu l'estudi de Rosa M. Castejón Arqued, «La calle Mandri del barrio barcelonés de la Bonanova. Origen, evolución y vestigios del pasado», *Biblio 3W* (Barcelona), 23 (2018), s. s. p.

Apèndix Documental

Immigrants de la Conca de Barberà i les Muntanyes de Prades a Sant Gervasi de Cassoles

La Conca de Barberà-Baixa Segarra

Conca estricta

Blancafort

-Maria Civit Moix, minyona, s. ea. 22 (1895), serveix a casa d'un propietari vidu de Barcelona, en companyia d'una altra criada del Vendrell.

-Joan Civit Vives, metge, n. 1862, ea. 32, (1894) casat amb una barcelonina (Isabel Bellfort), a Sant Gervasi el 1895 hi tenen un fill.

-Maria Civit Vives, ea. 29 (1888), casada amb un forner de Sant Llorenç de Montgai (La Noguera), arribat el 1878, tenen una filla nascuda a Gràcia i un fill nat a Sant Gervasi (de 6 a.), en el seu obrador hi treballen dos oficials forners nats a Valls: Salvador Banús, n. 1874, ea. 16 (1892) i Lluís Ferrer, n. 1875, ea. 18 (1895).

-Antoni Contijoc Cabestany, jornalier, ea. 22 (1870), la seva esposa és de Cervera, arribada el mateix any, viuen rellogats, s. f.

L'Espluga de Francolí

-Rosa Bou Llorens, religiosa, s. auxiliar de mestra, n. 1848, ea. 26 (1874).

-Miquel Rossell Torrents, jornalier, ea. 28 (1893), la seva esposa és de Lleida (Teresa Vidal).

Montblanc

-Bonaventura Carreres Bosc, peó, n. 1859, ea. 35 (1894), la seva muller és de Gràcia (Antònia Vives Serra), en aquesta darrera vila tenen dos fills (3 i 8 anys).

Josepa Moix Moix, ea. 12 (1867), casada amb Eugeni Molins Vilobar, esparter, de Tarragona, ea. 17 (1867), tenen dos fills a Gràcia (entre 16-18 a.) i una filla a Sant Gervasi (1 a.).

-Teresa Moix Moix, ea. 36 (1891), casada amb un jornalier de Ponts (La Noguera), el 1898 marxen a la vila de Gràcia.

-Ramon Òdena Badia, propietari, s. n. 1821, ea. 73 (1894), mor el 1897, al seu servei hi treballa una minyona de Lleida (vídua).

Maria Pallissó Garriga, casada amb Domènec Curto Solsona, de Tarragona, n. 1862, ea. 29 (1891), tenen tres fills a Gràcia (1889-1895).

-Antònia Prats Albareda, v. n. 1830, ea. 33 (1863), conviu amb un fill jornal·ler, nat a Gràcia (Sebastià Garcia), de 32 a.

-Isabel Puig Capdevila, ea. 24 (1890), conviu amb el seu fill dedicat al comerç (Joan Bonvef), casat amb una dona de Sant Martí de Provençals i els néts.

-Antònia Rafi Tries, n. 1850, ea. 9 (1859), casada amb un pagès del Pla del Penedès, arribat el 1871, nats a Sant Gervasi tenen dos fills (entre 15-17 a.), amb ells hi conviu un rellogat, un jornal·ler de 24 a. natural de Sant Andreu de Palomar.

-Rosa Roig Pàmies, v. n. 1840, ea. 21 (1861), conviu amb un fill pintor, s. de 20 a. nat a Sant Gervasi (Salvador Vidal Roig).

-Antònia Roig Pàmies, v. n. 1842, ea. 23 (1865), mor el 1896, conviu amb sis fills, un nat a Perafort (1867), un altre a Barcelona (1871) i quatre a Sant Gervasi (1874-1885).

-Joan-Baptista Sants Bertran, farmacèutic, n. 1840, ea. 54 (1894), la seva muller és de Tarragona, Josepa Torrents Rossinyol, tenen un fill nat a Constantí (1860) i una filla a Tarragona (1875).

-Emili Trillas Felip, jornal·ler, s. ea. 17 (1895).

Lilla

-Pere Soler Ventosa, comerç, [confiter], ea. 51 (1894), la seva esposa és de Tarragona, (Lluïsa Andreu Mallorquí), ea. 43 (1894), en aquesta darrera ciutat tenen quatre fills: Modest, ea. 20, Lluïsa, ea. 18, Rosalia, ea. 14, Dolors, ea. 11, tots arriben plegats.

Pira

-Teresa Amorós Poblet, minyona, ea. 41 (1891), treballa a casa d'una vídua de Reus.

Rocafort de Queralt

-Josepa Ninot Aubià, ea. 36 (1893), el seu marit és un home dedicat al comerç, natural de l'Espluga Calba.

-Raimunda Santacana Ninot, ea. 36 (1882), casada amb un comerciant de Vic, tenen un fill de 7 a. amb ells hi conviuen dos fills barcelonins, fruit d'un primer matrimoni del cap de casa (entre 15-21 a.).

-Josepa Santacana Ninot, ea. 18 (1871), el seu home és de Vilanova i la Geltrú, comerciant, tenen dues filles a Sant Gervasi (15-18 a.).

Sarral

-Teresa Barrot Ferrer, minyona, ea. 31 (1882), casada amb Magí Colet Saperes, criat, de Vila-rodona, ea. 27 (1882), tenen dos fills a Sant Gervasi (entre 2-13 a.), la filla gran és minyona, ambdues treballen per un comerciant de Figueres, casat amb una cambrilenca.

-Victòria Duc, minyona, ea. 12 (1894), serveix a casa de dues vídues reusenques (mare i filla), les quals el 1899 retornen a Reus.

-Domènec Duc Cabestany, carboner, (revededor), ea. 17 (1871), la seva muller és de la Sènia, (Carme Bonet), a Sant Gervasi tenen dos fills (entre 1-4 anys).

-Maria Duc Padreny, n. 1852, ea. 24 (1876), casada amb un jornalero de Vallformosa, L'Alt Penedès, (Antoni Alemany), a Sant Gervasi tenen dos fills (15 i 18 a.), un d'ells jornalero.

-Josepa Hueso Padreny, n. 1855, ea. 18 (1873), casada amb un jornalero de Cabanyes (Joan Ferrer), arribat als 30 a. (1870), tenen tres fills a Sant Gervasi (entre 8-17 a.), dos d'ells jornaleros.

-Antònia Tarragó Vilà, tenia 64 a. casada amb un pagès d'Abdera (El Baix Llobregat), tenen un fill de 34 a. nat a Gràcia.

-Jeroni Tarragó Tomàs, ea. 54 (1883).

-Josep Vellet Tomàs, jornalero, ea. 24 (1875), la seva esposa és de Capafonts, tenen una filla de 17 a. nascuda a Sant Gervasi.

Vilaverd

-Maria Batlle Batalla, n. 1867, ea. 28 (1897), conviu amb una familiar, Rosa Batalla Montserrat, d'Alió n. 1843, ea. 30 (1876) i altres parents de Reus i Bràfim.

-Josepa Cartanyà Torrent, ea. 36 (1889), casada amb Martí Garcia Vergés, jornalero de Santes Creus, ea. 46 (1889), tenen tres fills a Vilanova i la Geltrú (entre 11-20 a.), dos d'ells són paletes.

-Maria Janer Òdena, n. 1852, ea. 22 (1874), casada amb un empleat d'Agramunt (Josep Nadal), amb ells hi conviu una neboda de Barcelona.

Vimbodí

-Pere Queraltó Carrer, taverner, ea. 23 (1888), la seva esposa és de Pi (La Cerdanya), tenen dos fills a Sant Gervasi (entre 0-3 a.).

Baixa Segarra

Biure de Gaià

-Antònia Marimon Soler, ea. 13 (1873), casada amb un jornal·ler de Vallirana, a Sant Gervasi tenen dues filles (10-12 a.), a casa seva hi viu rellogada una vídua de la ciutat de Tarragona.

-Maria Vallbona Armanjat, s. ea. 42 (1892).

Conesa

Teresa Fabregat Miret, n. 1845, ea. 32 (1883), casada amb un jornal·ler de Riudoms, Francesc Rossell Vallverdú, jornal·ler, n. 1851, ea. 48 (1893), tenen quatre fills nats a Horta (1875-1885), el seu primer fill a Sant Gervasi neix el 1891.

Gualmons

-Coloma Cendra Vallbona, minyona, ea. 19 (1885), treballa a casa d'un agent d'assegurances, en companyia d'una altra criada de Gràcia. El 1896 marxa a Barcelona.

Passanant

-Ramon Canela Roig, forner, ea. 28 (1891), la seva esposa és de Vallbona de les Monges, (Maria Jover), tenen una filla de 4 a. nascuda a Barcelona.

Pontils

-Josep Domènec Soler, pagès, ea. 52 (1895).

-Francesca Blanc, ea. 55 (1895), és del nucli de Vilaperdius, muller de l'anterior, només feia un mes de la seva arribada.

-Antònia Mateu Ferrer, s. n. 1847, tenia 48 a. conviu amb la seva germana Carme, nascuda a Guimerà i casada amb un jornal·ler de Lleida.

-Francesca Rossell Penedès, minyona, tenia 29 a. treballa a casa d'un industrial d'Albinyana.

Santa Coloma de Queralt

-Antoni Albi Gassol, serraller, n. 1822, ea. 60 (1882), mor el 1898.

-Raimunda Morera Martí, n. 1823, ea. 59 (1882), muller de l'anterior, tenen un fill pintor (Manuel), nat a Barcelona el 1852, arribat el 1882.

-Magí Bartolí Almenara, jornal·ler, n. 1843, ea. 48 (1889), la seva esposa és de Sant Andreu de la Barca, (Magdalena Ros), tenen un fill jornal·ler nat a Martorell el 1879 (Miquel).

-Maria Molet Parellada, v. ea. 45 (1877).

-Raimunda Pregonès, n. 1852, ea. 37 (1894), casada amb un carreter de la Guàrdia (Lleida), tenen dues filles nascudes a Santa Coloma de Q. Florentina Elies, n. 1880, ea. 14 i Àngela E. P. ea. 11 (1894).

-Ramona Tous Llaurador, minyona, n. 1845, ea. 48 (1893), viu a casa d'una dona soltera de 69 a. de Barcelona, en companyia d'una altra criada de 22 a. natural de Cabanes (L'Alt Empordà).

Savallà del Comtat

-Carme Llobera Ferrer, teixidora, ea. 33 (1894), casada amb Josep Algueró Bru, paleta, de Móra d'Ebre, n. 1861, ea. 33 (1894), tenen dos fills nats a Gràcia (1881-83).

Vallfogona del Riucorb

-Maria Soler Ramon, ea. 18 (1894), viu a casa d'un propietari de Barcelona.

Les Muntanyes de Prades

Capafonts

-Antoni Besora Siurana, forner, s. n. 1859, ea. 37 (1894).

-Joan Cavaller Fort, pagès, ea. 24 (1885), la seva muller és de Capafonts, Maria Vergés Besora, ea. 23 (1885), tenen tres fills a Sant Gervasi (entre 4-11 a.).

-Josep Cavaller Martorell, pagès, n. 1867, ea. 25 (1892), la seva esposa és de Capafonts, Josepa Bultó Balenyà, ea. 26 (1892), del mateix poble hi tenen una filla, Maria, de 3 a.

-Joan Fort Mestres, ea. 55 (1880), mor el 1898.

-Florentina Abelló Miquel, ea. 45 (1880), muller de l'anterior, a Capafonts tenen una filla, Maria, ea. 17 (1880) i a Barcelona una altra de 25 a.

-Antoni Serralta Vendrell, jornalier, ea. 28 (1880).

-Maria Fort Abelló, muller de l'anterior, a Capafonts tenen dos fills, Maria, ea. 15 i Francesc, ea. 0. A Sant Gervasi hi neixen tres fills més (entre 2-13 a.).

-Maria Fort Barberà, ea. 25 (1875), casada amb un jornalier de Sarral (J. Vellet).

-Salvador Fort Mestres, ea. 63 (1875), pare de l'anterior, amb qui conviu, mor el 1898.

-Pere Vergés Ferrer, ea. 41 (1876), mor el 1899.

-Florentina Besora Blai, ea. 36 (1876), muller de l'anterior, a

Capafonts tenen una filla Concepció Vergés Besora, ea. 0 (1876).

Mont-ral

-M. Anna Estivill Bertran, v. ea. 36 (1891), tenia dues filles (entre 11-14 a), nascudes als Monjos (L'Alt Penedès), amb ells hi conviu un jornaler de Barcelona, rellogat de 50 a.

-Josep Carles Bertran Estivill, jornaler, s. n. 1875, ea. 16 (1891), fill de l'anterior.

Prades

-Josep Masdeu Oller, jornaler, ea. 30.

-Maria Balenyà Hernández, ea. 27, muller de l'anterior, tenen tres fills pradencs, Josep (1892), Neus (1894) i Soletat (1897).

-Rosa Oliver Calderó, religiosa, n. 1861, tenia 34 a.

La Riba

-Teresa Gavarró Riber, v. ea. 15, (1845), conviu amb una filla de 26 a. nascuda a Sant Gervasi i el seu gendre, jornaler.

-Antònia Lledó, v. tenia 41 a. conviu amb tres filles vallenques, Marcel·lina Porta, de 21 a. Antònia de 18 a. i Josep de 10 a.

-Elisa Partagàs Gavarró, v. n. 1847, ea. 48 (1895), conviu amb la seva filla reusenca (Pilar Ratés P.), el gendre i néts. L'Elisa mor el 1900.

-Josep Pasqual Soler, n. 1887 ea. 5 (1892), el seu pare és un jornaler de Sant Andreu de Palomar i la mare de Solsona. El primer té un germà nat a Gràcia (1893).

-Josep Riber Montserrat, ea. 19 (1889), la seva muller és de Sant Gervasi (filla d'un pintor).

-Francesc Riber Montserrat, peó, ea. 15, (1891), Carme R. M., ea. 11 (1891) i Josepa R. M., ea. 6, (1891), germans, el seu pare és un jornaler de Lleida i la seva mare d'Alió (Josepa).

-Andreu Roig Ferrer, n. 1844, ea. 55 (1899).

-Sabina Ros Roig, ea. 30 (1895), el seu marit és un ebenista de Gràcia, tenen dos fills, un a Sant Gervasi, de 6 a. i un a Gràcia, de 3 a.

Vallclara

-Josep Batista Bover, jornaler, n. 1851, ea. 36 (1891), casat a Gràcia (amb Dolors Beia), s. f.

-Maria Batista Pàmies, n. 1835, ea. 54 (1891), tia de l'anterior, amb el qual conviu.

Font: Arxiu Municipal de Barcelona, Districte de Sarrià-Sant Gervasi, Padró d'habitants de Sant Gervasi de 1895, 3 vols. Sign. AMDSG-1-014, llibres digitalitzats i consultables al web: <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiunicipal/ca>

Observacions: Per a una simplificació en la presentació de la informació, hem prioritzat l'ordenació geogràfica a través dels caps de casa, per la qual cosa dins de la unitat familiar hi ha membres nascuts en altres indrets. Quan indiquem el verb *tenia* i l'edat, són els anys que tenia en el moment de realitzar el padró (1895), no els d'arribada.

Abreviatures: n. nascut/da, s. solter/a, v. vidu/a, a: any, s. f. sense fills, ea. edat d'arribada a Sant Gervasi, *DT*, *Diario de Tarragona*.

-Rebuda: juny 2019.

-Valoració: Dr. Xavier Ferré Trill.

-Acceptació: agost 2019.